

1872
Slovenski

GLASNIK.

Lepoznansko-podučen list.

Odgovorni vrednik in izdajatelj: Anton Janežič.

Št. 10. V Celovcu 1. oktobra 1863. IX. zv.

Rožici.

(Zložil A. Okiški.)

Bodi mi zdrava,
Rožica zala!
V tihi samoti
Skriva te vrt.

K tvojim vonjavam,
Rajskim dišavam
V solnčnih je žarkih
Pot mi odprt.

Torej bod' zdrava,
Rožica zala,
Dokler še sije
Rajska pomlad!

Sije ti pomlad,
Jutranja zora
V srcu mi zbuja
Radostne dni.

Cvetje rudeče
Veter razmeče,
Tebe in mene
Čas zaduši.

Vélíka gospá.

(Ruska novela, spisal Vasili Aleksandrovič Vonljarljarski.)

(Dalje.)

IV.

Ko je bil Peter spet enkrat v mestu pri Pavlini, sporekla sta se v nečem, pa se je torej nekoliko nevoljen vrnil v svojo grajščino. Bilo je v decembru in mrzlo in oblačno vreme, nebo je bilo sivo in temno, po zraku so skakljale goste snežinke. Kapitan je bil sam in kedar je sam bil, bilo mu je vselej strašno dolg čas. Kaj mu je bilo početi v samoti? Za delavnost ni imel čisto nič nagiba in čitanje mu zevsema nič ni ugajalo, vrh tega pa je bilo v očetovi biblioteki tudi samo nekoliko starih knjig, in te, da jih je le pogledal, genile so ga kaj neugodno; knjige pa so bile: občni zemljopis, načrt stare dogodivščine, Cookove popotve in obširno poljedelstvo. Prestar sem, reče sam sebi, da bi še enkrat študiral in hvala bogu, da mi ni treba nobenega eksamina več delati. Ali kaj mi je le početi? pogovarjati se s Timotejem? Toda Timotej mu je že vse do sita napovedal, kar je vedel o dobrih in slabih lastnostih konj, o drugem čem pa ni mogel zahtevati od njega, naj se ž njim pogovarja. Da bi bil pa prašal za letino ali za ceno živine, to ni bilo po godu gospodu Kostjukovskemu. Taki pogovori in preračuni, ki so za njimi sledili, prevarili so ga vselej britko prebritko. Nekega večera le, ko je dolgo po jedilnici gor in dol hodil, več lul tobaka popil in se na zofi sloné prepustil otožnemu premišljanju, reče, naj Konrad pride.

„No, Konrad“, ko ugleda starega hinavskega oskrbnika, ki se mu je, kakor po navadi nizko priklonil, „ali je danes lepo vreme“.

„Vreme je tako, kakor ga letni čas nanaša“, odgovori oskrbnik. „Zmrzuje, jutri dobomo dober seninec, pa pošljemo ljudi v les, treba nam je tramov, da podpremo skedenj in hlev.“

„Ah, kako mi je dolg čas!“

„Rekel bi za to, ker niste nikoli na deželi prebivali.“

„To se motiš. Bil sem več zim po vaséh na kvartirji, toda ne sám; bili so z menoj moji kameradi, pa mi je bilo vendar kar poginiti od dolgega časa.“

„Ali se niste mogli z lovom razveseljevati?“

„S kakšnim lovom? Hodil sem včasih s puško za volkovi, ali nisem mogel nikoli nobenega ustreliti. Te presnete živali! kakor so me ugledali volkovi, pobegnili so vselej kakor besni.“

„Bržčas niste pomislili, da je zato treba hude zime, da pridejo volcje iz skrivališč. Še le kedar v lesu ne dobé več živeža, pridejo iz njega in se plazijo okoli vasí.“

„Pa kdaj bode taka zima?“

„Mislim, kmalu.“

„Ali kaj naj do onih dob počenjam?“

„Ali bi si ne mogli časa ukratiti, da skusite pozvedati —“

„Kaj pozvedati?“

„To vam prec povem. Okoli svetega božiča godé se po svetu vsakovrstne čudne stvari. Mrtvi vstajajo iz grobov, nevidljivi duhovi odkrivajo bodočnost tistim, ki za njo pozvedajo. Prepričan je tu pri nas na deželi vsak, bodi si gospod ali sluga, da se o tem svetem času lahko prihodnost zvé in vsak hrepení, da si jo odkrije. Nekteri skušajo z raznim zagovarjanjem v zrcalu ali v vlitem svincu ugledati tistega, ki ga želé videti. Nekteri pa hodijo na razpotja ali pa kam na samotni kraj v lesu. Tu se prikazujejo navadno prikazni. Vaš ranjki oče, Bog mu daj večni mir in pokoj, veroval je v te reči in prepričal se na čuden način, da je vse resnica.“

„Jeli mogoče? povej mi to povej.“

„To je bilo tako-le, gospod. Vaš ranjki oče še ni bil oženjen in še celó videl tiste ni, ki je imela kdaj naša dobra gospá postati. Na sveti večer pokliče mene k sebi, takrat sem bil še njegov strežaj. Konrad, reče mi, jaz bi se le rad prepričal, ali je res, kar se govori o preročnih prikaznih. Polu noči je, hodi z menoj. Sla sva. Zunaj je bilo mraz, ali svetlo in jasno. Komaj stopiva za ograje, kar zagledava, da se na poti k nama približuje kibitka. Moj gospod stopi k njej in popraša: kdo je? — Nikdo ne odgovori. — Kdo je? popraša iz nova, moški ali ženska? — Ženska, zazvoni prijeten glas od iznotraj kočije. — Kako jej je imé? — Evdoksija. — In lejte, gospod, kaj se zgodi? Dva tri mesece pozneje oženi se ranjki moj gospod z vašo vredno materjo, ki je o božiči še ni poznal, in ki se je klicala Evdoksija.“

„Čudno!“

„Ali gola resnica.“

„Verjamem ti, pa čem tudi jaz tako poskusiti. Zdaj je tisti čas, ko se čuda godé, vzamem puško pa pojdem za ograjo.“

„Za to vam ni treba puške. Razpotje ni daleč od tod in ni se bati nobene nevarnosti.“

„Dobro. Reci strežaju, naj mi prinese štibale in kozuh. Koliko je ura?“

„Polu dvanajsti.“

„To je ves pravi čas, čas za prikazni, če smem tvojim pripovedkam verjeti. Pojdem tedaj na mesto, ki si mi zanj povedal, morebiti se mi pripeti kaj čudnega, kakor očetu, če pa ne, razvedrim se saj po šetnji.“

Kar je Konrad pripovedoval, genilo je Petra, da si sam sebi ni verjel. Peter je bil, kakor sploh Rusje jako vražen. Štibale brž obuje, pokrije se s kapo iz jagnječe kože, zamota se v kožuh in gre. Zunaj bilo je tako mraz, da je moral hitro stopati, obraz pa v plašč zaviti, da se ogreje. Na nebu migljale so zvezde v najsvetlejšem blesku in sneg je lesketal po polji. Peter, ki ni imel žive dni nobenih pesniških senjarij, ne bi bil mogel umeti poezije zime od trenutka do trenutka studenejše, ali da je kaj poezije v gostih snežinkah, ki mu jih je veter v lice zaganjal. Stopivši izza ograje, ki je obdajala dvorišče in gospodarska poslopja, postane nekoliko, da pomisli in pri tem obrne hrbet proti vetru in ovratnik potegne črez ušesa. Potem gre dalje in pride kmal na razpotje, kjer je hotel skušnjo prestati. Ura udari dvanajst, ko tjekaj pride in čudno! zazdi se mu ta hip, da sliši žvenkljanje poštnega konja. Postane, odviše ovratnik in posluša. Ni se motil. Zvonček mu bije jasno na ušesa in še drugo nekoliko bolj udaljeno žvenkljanje.

Dà te! to ne more lepše biti, reče sam sebi. Tukaj pride moja prikazen, zdaj more biti zvem, kakor moj oče, koga dobim za ženo. Ali to je vendar čudno! kdo le more biti, ki se o tem času po tej stranski poti vozi. Ispravnik ni in ne kdo drugi viši uradnik te okolice, ti se ne vozijo v dvojih kolih. Pri moji veri. Konrad ni bedak, kar je pravil o čudežih v božičnih nočeh, utegne biti na zadnje le istina. Ali hajd! poprašam te neznance, ko se mimo pripeljejo, za ime. Peter stopi na sredo ceste in gleda tje, od koder je zvonkljalo. Kmal opazi velika kola in nekoliko za njimi druga manjša. V prvih ni bilo nič manj nego sedem konj vpreženih. To ni bila kibitka, bila je velika in široka popotna kočija. Kazala se je kapitanu lepša bodočnost nego ranjcemu očetu.

„Stoj!“ zaupije in skoči pred kočijo. „Kdo je?“ Postiljon, začuvši te besede, hoče se umekniti na levo, ali ko vidi, da on, ki ga je zaustavil, nima ne palice, ne puške, hoče kar na ravnost črez njega pognati.

„Stoj!“ zavpije kapitan spet v drugo in pograbi za uzdo, „kdo je v kočiji, moški ali ženska?“

„Gospá“, odgovóri postiljon.

V tem se dvigne strežaj, ki je imel glavo vso v ovratnik zavito in je sedel spredaj na sedalu zraven postiljona, da vidi, kdo je kočijo zaustavil. Ali Peter je bil že pri vratih s kočijo in reče z zapovednim glasom: „Gospá, kako se zovele?“

Ženski glas, ki ga je bilo komaj slišati, zajeceljá nekaj nerazumljivih besedi. Peter popraša v drugo.

„Clément! Clément!“ začuje se isti glas, „que me veut cet homme?“

„Vedeti hočem, kako vam je ime in od kod potujete“, reče kapitan, ki ni umel, kar je tujka rekla, ker ni znal besedice francoski.

„Natalija mi je ime“, zajeclja gospá v kočiji.

„Natalija! to je čudno, moj oče je pri enaki priliki zvedel ime svoje bodoče soproge, jaz pa se mislim oženiti z mladim dekletom, ki se ne kliče Natalija, ampak Pavlina.“

„A kdo ste vi?“ popraša neznanka.

„Jaz stanujem blizu od tukaj.“

„Ali vam je znan ta kraj?“

„To mislim dà.“

„Morete mi tedaj povedati, ali je še daleč do sela, ki se zove Gravski?“

„To je, dà. Od tod do tje kaj šteje se štirideset vrst.“

„Ali mogoče?“

„Vsakako, to vam pravim; imenovati vam morem vsako postajo posebej dotle.“

„Mon dieu, mon dieu!“ vsklikne tujka z žalostnim glasom, in pomoli glavo skozi okence. „Klemen, čuješ? mi smo zašli. Človek bi obnorel — kje so sluge?“

„Kakih sto korakov za nami“, milostna gospa grofinja“, odgovori strežaj, ki je stopil s sedala.

„Kaj čemo? z našimi slabimi konji danes nikakor tje ne pridemo.“

„To je da ne“, reče Peter, ogledovaje slabo vprego. „Jaz pravim, da s temi gurami ne pridete v Gravski. K večemu, pa tudi le k večemu v Vincelki.“

„Prosim vas, dobri prijatelj“, oberne se h kapitanu, „ali je kje tu bliz ktera hiša ali kočá, kjer bi mogla prenočiti. Plačala bom dobro.“

„Hiša! morete v mojo iti“, odgovori Peter, ki so mu prijetni glasovi grofinje sladko na ušesa bili.

„Ah, kako vam bom hvaležna. Prosim, bodite tako dobri, pa kažite kočijažu pot.“

„Ni daleč od tod.“

„Tim bolje!“

„Če mi dovolite iti na sedalo, popeljem sam.“

„Kolika sreča! Klemen, daj naj sede ta vrli mož na tvoje mesto.“

Klemen sede na druga kola, ki so med tim dospela. Peter smeje se grofinji, da ga drži za kmeta, sede zraven kočijaža, vzame mu uzdo iz rok in vozi proti domu. Žvenkljanje poštnih konj in vpitje postiljonovo zbudi prebivavce Kostjukovske. Stari Konrad strese Petrovega strežaja, ki je na peči spal, da se zbudi, ali v naglici ne najde ne obutve, ne obleke. Ko postoji kapitan pred svojim domom, ni bilo nikogar tamkaj, samo umazan kmečki dečak, ki je v eni roci držal lojeno svečo, a z drugo je branil vetru, da je ne ugasne. Peter skoči s kočije, pa odvede grofinjo v tisti siromaški del svojega grada, ki je nosil ime „dvorana“. Grofinja, ko ugleda ponujeno zavetje, ni mogla da nekoliko prezirno ust ne zavleče, potem pa se urno s pri-

jaznim obličjem obrne k voditelju, ter ga praša, komu se ima zahvaliti za gostoljubnost.

„Meni, gospa“, odgovori Peter nasmejavši se zadovoljno.

„Vam?“ reče ona in ga zvedavo ogleduje, „a kdo ste vi?“

„Peter Adjevič, lastnik te grajšine, kapitan, ali ne v službi.“

„Ali res! jaz sem vas imela za ...; kako vas prosim za zamero v tej zmoti!“

„Prosim, gospa, naj vas to nikar ne nadleguje. Ali jaz bi pa vas prašal, koga imam čast...“

„Jaz sem ena vaših soséd.“

„Jeli mogoče!“

„Moja je grajšina, ki ste rekli, da je štirideset vrst od tod.“

„Kaj? Vi ste grofinja Natalija Aleksandrovna?“

„Ta ista.“

„Kolika čast me je doletela, da ekscelencija...“

„Prosim, pustite te naslove in komplimente. Vi ste me sprejeli v svojo hišo, pa sem torej jaz vaša dolžnica. Da vam pa pokažem, da ne delam nobenih ovinkov, prosim vas čaja.“

„Ekscelencija...“

„Kaj spet?“

Grofinja odloži kapo in plašč, podá kapitanu roko in ga prosi enkrat za vselej, naj ne ponavlja neprenehoma naslova, pa naj jej pokliče njenega strežaja.

Ubogi Peter, ki ga je njena lepota vsega omamila, ni si upal ne s prstom dotekniti se njene lepe malehne rokice, ki mu jo je pomolila. Prikloni se in odide, da izvrši povelje krasne popotnice. Vrne se za kratke pol ure, ali kako se je v tem kratkem času dvorana premenila! Po tleh so bile prestirte persiške preproge, okna so bila s svilnatimi zavesami preprežena, in stene so bile prepete z dragoceno robo. Mize so bile pogrknene s snežnobelimi prtovi, na mizah so stali srebrni svečnjaki, namesto slabih lojenih sveč gorele so voščene in blagovonjava je napolnjevala sobo, kjer je človek sicer navadno rezni duh tobakov vá-se potezal. Ubogi kapitan ni vedel, ali bi verjel svojim čutom in ali ni to vse le čudna moč copernije. Še le, ko mu grofinja v tretje reče, naj pije ž njo čaj, udalji se, odide v svojo sobo, pogladi si lase s ščetjo v vodi pomočeno, obleče uniformo in potem se bojazljivo približa, ogledovaje zdaj krasno bliščečo posodo za čaj, in zdaj Klemenca, ki ga je držal za visokega gospoda. Do sih dob se kapitanu le dozdevalo ni o čem takem, kakor je bilo to idealno bitje, ki je tukaj pod njegovo streho njemu naproti sedelo. Po malih garnisonskih mestih ni se seznanil z nikomur bolj gosposkim nego. z ženami meščanov in uradnikov sedmega, osmega reda. Ni imel najmanjšega pojma o tistih kraljicah visokega sveta, katerim je osoda vse podelila: visoki stan, kneško premoženje, omamno ljubkost in prečudno lepoto. Ni videl svoje žive dni nikoli ktere tistih izjemnih

bitij, ki so mogoča z enim samim pogledom naj upornejša srca ali zmeti ali porušiti ali pa vsplamtiti do naj večega, naj ponosnejšega žrtvovanja. Kedar je grofinja v Petra pogledala, Peter ni mogel strpeti in prenesti bliskajočega žarka njenih oči, moral je treniti in oči od nje obrniti. Ali spazil je pri vsem tem le na skrivnem, da ni imela v laséh nobenega pantelca, kakor Pavlina in tudi ni nosila pisane obleke. Oblečena je bila v črno opravo in ogrnena s črno mantilo, ki je bila obšita z neko njemu neznano kožuho. Nje črni in svetli lasci bili so gladko okoli temena oviti, pa so okrožali neizrečeno ljubeznjiv obrazček in kazali malehna in kakor marmor bela ušesca. Izpod obleke ste gledali dve zali črni dokolenki (kamašni), ki ste pokrivali nožičke tako malene, da takih nima nobeno dekle.

Peter približa se plaho k mizi, priklonivši se Klemenu, ali zdelo se mu je čudno, da pozdrava še opazil ni.

„Vidite, dragi moj, da ne delam nobenih ovinkov in se poslužujem sans façon vaše gostoljubnosti. Daj, sednite k meni in pijte svoj čaj. Oprostite, da se vedem prijazneje, trudna sem strašno.“

„Izvolite ekscelencija iti morda počivat?“

„Ne, zdaj še ne. Kesneje. Poprej imam se še z vami o nečem dolgem pomenkovati.“

„Z menoj?“

„Dà.“

„Zapovedite.“

„Najpred sednite tu k meni in res, pravim vam še enkrat, ne dražite me več z naslovom ekscelencija, potem pijte čaj, da se ogrežete, vas je gotovo tudi tako zeblo kakor mene; potem pa mi kaj povejte sploh o ljudéh tukaj na deželi in zlasti o mojej grajščini; ne poznam je še, ali menim nekoliko časa tam prebiti... Clément, mes cigarettes.“

Strežaj dene cigarnico na zlat podnos pa jo prinese svojej gospodarici, ki mu namigne, naj kapitanu najpred ponudi. On se vljudno prikloni strežaju, ki ga je vedno držal za imenitnega gospoda.

„To je moj strežaj“, reče Natalija, ki je opazila njegovo zmoto.

Peter, ki ga je bilo te pomote jako sram, vzame s podnosa cigareto, ki jo je tako okorno med ustnici del, da se odvijne in mu tobak v grlo pride.

„Čajte“, reče grofinja, „vidim, da niste vajeni pušiti letih cigaret, naredila vam bom eno bolj trdno. S tim vzame listič papira, položi vanj drobnega in žoltega tobaka, zamota ga s preزالimi prstki in dá Petru, ki je bil od tolike miline in dobrote ves osupnen.“

Prijazno vedenje in pogovarjanje grofinje umanjša Petru le na zadnje zmešanost in zmocenost. Čaj in tobak pijé postane tako srčen in drzen, da se je z imenitno gospó iz Petrograda skoraj tako netezno pomenkoval, kakor z Elizabeto in jo naravnost po imenu nagovarjal.

„Povedati vam moram le, da mi je bilo s početka v vaši bliži jako tesno pri srcu, tako kakor bi bil mrzlico imel. Ali zdaj, Natalija Aleksandrovna, pa mi je, kakor da vas že več let poznam. Prav sočutje imam do vas.“

„To me veseli“, reče grofinja.

„Vi se more biti norčujete iz mene.“

„Kako morete le to misliti?“

„Ne vem, kaj bi mislil.“

„Mislite vsakako, da ni prav dvomiti o prijateljskem srcu in duhu.“

„Ali se pač smem nadjati od vas prijateljstva?“

„Vsakako.“

„Ne, to ni mogoče. Jaz sem ubog kmet brez častne stopnje in premoženja, brez izobraženosti. Kako neizmerna je različnost med nami.“

„Vi se tedaj branite mojega prijateljstva?“

„O!... Natalija Aleksandrovna, ali je to kar čutim prijateljstvo? To je občutek, ki si ga ne vem razjasniti. Ali zapovejte mi, naj skočim za vas v vodo ali v ogenj, ne bom si pomišljal, to pravim.“

Kapitan je te besede s tako živim gledom in glasom govoril, da grofinja brž pogovor zasuče in začne vnetljivega kapitana popraševati za stanovavce v okolici, za njihov značaj in življenje in za več drugih in raznih stvari, ali pogovora ni več napeljala na prijateljstvo.

Teh pogovorov ne bomo semkaj postavili, ker še tega za trdno reči ne moremo, ali je bilo grofinji kaj prida mar za natančne odgovore kapitanove. Bodi si kakor mu drago, pretekli ste dve uri pri tem pogovoru, ki se ni nobenega predmeta dolgo držal, in Peter bi bil kaj rad do jutra tako sedel, toda grofinja mu reče, da ne bi žalila njegove priljudnosti, in je čas spat iti.

Peter je šel le nerad od nje, srce mu je bilo polno nekako čudnih občutkov, ki so ga opominjali nekako tistih občutkov, ki so ga prehajali takrat, ko je videl prvikrat Pavlino, toda bili so bolj globoki, bolj živi in bolj neizrekljivi.

Stopaje skozi prednjo sobo sreča Klemenca, ki mu se nizko nakloni.

Ta je srečen, reče sam sebi, on more zraven nje živeti, ta neveljuh francoski. In težko zdihne iz dna srca.

Ne vedoč kaj dela, gre po stopnicah, odpre vežne dveri in željno vleče vá-se hladni ponočni zrak. Ozre se z melanholičnim nasmehom na grofinjino ekvipažo in stopi v nek hram, kjer si je dal posteljo napraviti, pa ga je neizrečeno veselje obhajalo, kedar je pomislil, da zdaj počiva v njegovi sobi prečudna Natalija.

Komaj leže, zalaja na dvorišči pes.

Ta prekleti pes jo bo zbudil! Pokliče strežnika pa mu veli, naj budnega psa umori. Hipec na to zapoje petelin. Zdaj pa vstane sam, pograbi petelina za vrat pa mu ga tako zavije, da nedolžna

stvar ni več kukurikala. Na zadnje skuša le zaspati, ali še enkrat znepekotje ga grofénji ljudje, ki so z ropotom vode zajemali. Spet zapusti spavnico pa jim reče, naj vodo zajemajo iz ribnjaka in tiho led na njem presekajo. Tako je bil skrben in toliko si je truda prizadeval, da bi bil, pravim, obnorel, ako bi bila Natalija dva tedna pri njem ostala.

Preden mu Natalija iz grada odide, hotel jej je po vsej sili zajetek napraviti. Bilo je še tma, in že je poslal na vse strani služabnike, naj pokupijo vso divjačino, vse ribe in žlahtne pijače, karkoli jih morejo dobiti. Ob osmih je bilo že vse nakupljeno v kuhinji in kmečki Prokop je prebiral kuhinjsko knjigo, ki jo je sam spisal, kje da je napisan recept za salmi in za kokiljo à la Financière.

„Kaj ne umeješ svoje kuharije; ti tikva prazna ti“, zakriči nad njim kapitan, spazivši kako počas receptne črke sklada, in mu pomaga ugibati hieroglifično pismo,

„Ne bojte se“, reče srčni kuhar s ponosnim zaupanjem do sebe, „ne bom prvokrat kahal tacih jedil. Zadovoljni bote z menoj.“

„Loti se tedaj dela z vso umetnostjo in ročnostjo in reci materi Konradovi, naj speče hitro kolačev, prepečencev in babo, kakor za velik praznik.“

Komaj opravi te važne naredbe, kar ga dá grofinja prošiti, naj pride in pije z njo kavo.

Najde jo v sobani oblečeno kakor sinoči; priljudno in prijetno kakor včeraj, samo da je bila nekoliko blede.

„Kako ste spali, ekscelencija?“

„Izvrstno“, odgovori Natalija, kazaje s prstom na naslonjačo, kjer je ležala.

„Pes je lajal in petelin pel, pa sem se bal, da vas ne bi—“

„Hvala za to vašo skrb, ali jaz nisem slišala ničesa.“

„Oh, to me veseli.“

Klemen prinese kavo in kmal za tim na velikem podnosu raznih kolačev in neizrečeno veliko in žolto pekarijo.

„Bog nebeški! Kaj je pa to?“ popraša Natalija.

„Milostna gospá, to se tukaj pri nas imenuje baba; narejena je iz naj lepše pšenične moke, iz jajec, cukra, sirovega masla, dišav in žefrana. Prav dobra je, le poskusite jo.“

„No, to bi pa le rada vedela.“

Kapitan zaviše rokav in odreže kos babe, ki je tehtal skoraj funt, pa ga ponudi lepi popotnici, ki je z zalimi prsteci oddrobila samo nekoliko drobtinčic.

„To nima slabega teka“, reče, „toda jaz zjutraj nikoli nič ne jem.“

„Je li mogoče?“

„Dà, to pravim.“

„Nadjal sem se, da bom imel čast in vam smel ponuditi zajtek.“

„Lepa hvala. Jaz ne zajterkavam in bi rada odpotovala.“

„Vendar ne danes?“ reče kapitan z razžaljenim glasom.

„Danes in to precej!“ odgovori grofinja tako zapovedljivo in naglo, da se Peter kar zgane. Dvigne se molče in gre proti dverim. Ali Natalija spazi, kako ga je genila s to nenadno premembo; hitro skoči za njim in podrži ga za roko pa mu reče: „Vi ste jezni, ljubi sosed“, in se prijetno nasmehne.

„Jaz, milostna gospá?“

„Dá, vi: le odkrito povedite.“

„Zakaj bi bil jezen?“

„Ker sem tako naglo rekla, da bi rada odpotovala.“

„Ne tajim, to me žali. Ali —“

„Čujte“, seže mu v besedo z milozvočnim glascem, ki je kapitanu segel na dno srca. „Jaz moram vsakako oditi. Čakajo me v grajščini in jaz bi rada pred nočjo tje dospela, da me ne doleti nepovoljnost in bi morala spat v mrzli sobi. Kaj pa, je li ne bi bilo dobro, da se prijateljski pososediva. Ako vas je volja in želite k meni v vas priti, nadam se, da vas ne bo od tega odvracala daljava štiridesetih vrst?“

„Štirideset vrst!“ sklikne Peter zamaknen, „ah! gologlav in po kolenih bi prehodil to pot.“

„Po kolenih vam ni treba te poti hoditi“, reče Natalija; „pojutrišnjem — sedete na saní in pridete k meni za dva, tri dni. Je-li, dá?“

„Vi se spet šalite. Delate se iz mene norca.“

„Nikakor ne. Ponavljam, da vas pojutrišnjem pričakujem in hočem, da mi obljubite in pridete.“

„Obljubim vam“, reče kapitan in prime s svojo debelo in rudečo roko grofinjo za nježno in drobno rokico, „in zdaj vam dam veselega srca zapreči“.

Uro pozneje spremi Peter grofinjo do ceste. Ko se vrne domú, vzame kepo snega v roko, pa se drga ž njim po žarečih sencih. Potem leže na postelj. Ležal je že nekaj časa in ni mogel zaspati, kar pride Prokopij.

„Kaj hočeš?“ zareži nevoljno.

„Ali vam napravim salmijak?“

„Vrag tebe, tvoj salmi in vso tvojo kuharijo in pekarijo? daj mi mir.“

Ali ni mu bilo dano mirovati. Komaj položi glavo na zglavje, že začuje sani žvenkljati. Hitro vstane in gre z nekako nemirno tripajočim srcem, da sprejme tistega, ki bi ga bil ta hip naj nerajši videl — župana.

„Dobro jutro, dobro jutro“, sklikne Tobija in ga srčno objame. Prekrasno mrzlo vreme, pravi grudnov mraz! malo, da mi ni nos odzebel. Lepo vas pozdravlja moja sestra. Ali kaj stojiva tu, zunaj? Pojdiva v hišo.“

„Glava me hudo boli“, reče Peter veš zmeten.

„Pokladajte si na čelo v žganici namočene rute. To je potrjeno zdravilo. Ala, tukaj lepo diši! ali ste to sobo s kadihom nakadili?“

„Ne jaz.“

„Kdo pa?“

„Ali ne morete ugeniti?“

„Ne, zastavic nisem nikoli ugibal.“

„Nò, Tobija, imenitna gospá je zablodila. Prenočila je pri meni in je ravno kar odpotovala.“

„Imenitna gospá! ali se ne vozi v veliki kočiji? s sedmero konji?“

„Dà.“

„Srečal sem jo. Vozi se počas; konji so slabi in kočija težka, za njo se pa vozi kibitka.“

„Dà, tako je.“

„Ah, moj bog!“ vsklikne župan na enkrat s preplašenim glasom in vdari se ob čelo. Ali ni grofinja?“

„Dà, grofinja.“

„Kolika nesreča, kolika nesreča! kje mi je neki glava bila!“

„Kaj pa se je zgodilo?“

„Kaj se je zgodilo? pretekli teden mi je zapovedal okrajni poglavar, naj popravim na poti, koder se grofinja popelje, most, ki je zeló nevaren in bi se utegnil podreti, če se količkaj preveč potrese, pa sem čisto pozabil. Kolika nesreča, mili Bog, kaj bo iz tega?“

„Ali ni mogoče ogniti se temu mostu? morebiti, ko bi se na stransko pot —.“

„Dà, na stransko pot črez travnik, samo četrť milje za-
kesnjenja.“

Tedaj“, rečem Timoteju, naj brž jezdi za grofinjo in jo pelje na stransko pot!“

„To je dobra, to je izvrstna misel! prosim, ne mudite se nič.“

Peter steče k hlevu, zapové osedlati in vrne se kmali in pravi, da je Timotej že odjezdil.

„Predobri moj kapitan!“ sklikne Tobija in ga iznova objame.

„Vas je tedaj osoda izbrala za dobrotnika vse moje družine. Ni davno tega, ko ste rešili smrtne nevarnosti mojo sestro in sestričino, danes pa ste spet moj angelj varuh, kajti odvrnili ste od mene nevarnost, po kateri bi bil službo izgubil vsled svoje pozabljivosti.“

„Nikakor nisem zaslužil tolike hvale od vas“, odgovori kapitan, ki si je mislil, da, če je odposlal tako hitro služabnika, ni se zgodilo to toliko iz usmiljenja do Tobija, kolikor iz nagnenosti do grofinje.

„Ali, vi še niste zajtrkovali.“

„Strah mi je pregnal ves tek.“

„Umirite se vendar. Tudi če moj kočijaž grofinje ni došel, pravim vam, da ne bo skušala vam škodovati.“

„Vi ne poznate velikih gospéj.“
 „Ali to poznam pa vam ne morem povedati, kako je bila pri-
 ljudna z menoj, kako ustrežljiva in ljubeznjiva.“

„Vi se šalite?“

„Ne. Sinoč sem pil ž njo čaj, davi pa kavo, in ves ta čas je
 bila mična.“

„Ona vas je povabila, da ste ž njo pili čaj, ali ona sama?“

„Dà. Brez povabljenja ne bi si bil upal iti v sobo, kjer je
 stanovala.“

„In pogovarjala se je z vami?“

Kakor s starim znancem, in z največo, naj popolnejšo narav-
 nostjo in dobroto in s tako ljubeznivostjo, da bi človek kar obnorel.“

„Mislim, da ste tudi zares nekoliko ponoreli.“

„Kaj menite s tém?“

„Nič; šalim se.“

„Molite se, če mislite, da si ne morem pridržati svojega zdra-
 vega uma. Dobro mi je znana stara pesem:

Naj prav'jo, naj prav'jo

Kar hoč'jo ljudi,

Na starem ognjišči

Naj rajše gorí:

Na starem ognjišči

Zakúrila bom,

Pa starega ljubčeka

Ljubila bom.

„Ali pri vsem tem je le res, da je ne poznam ljubeznivejše duše
 od grofinje Natalije.“

„Ali vas je povabila, da jo obiščete?“

„Je, se ve da iz uljudnosti.“

„Ali se popeljete k njej?“

„Nàk; mislim da ne. Kaj bi se vrival v njeno grajščino.“

„Prav imate, rajši pridite k moji sestri.“

„Kdaj?“

„Pred ko mogoče. Jutri, pojutrišnjem.“

„Ne, ne morem.“

„Zakaj pa ne?“

„Vidite, ne zdi se mi prav, da tolikrat pridem k vaši sestri.“

„To je pa spet taka, ki je nisem pričakoval.“

„Nisem se prav izrazil. Hotel sem reči, da sem vselej pripra-
 ven, obiskati vašo gospo sestro, in to precej, ako želite; toda jutri
 ali pojutrišnjem —.“

„Kar pravite, to je čudno. Jaz sem mislil, da vas moja sestra ni
 sprejela nikoli kakor ptujca, ampak vselej kakor prijatelja, kakor dra-
 gega prijatelja.“

„Ali samo poslušajte me.“

„Nič več ne poslušam. Sedite k meni v mojo kočijo pa hajdi.“

„Da se jutri spet nazaj popeljeva?“

„Nak. Sicer pa ravno mislim, da je danes že prepozno. Moj konj je utrujen, vaših ni domá, Timotej na njih jezdi za grofinjo. Popeljeva se jutri.“

„Tega ne morem“, odgovori odločno kapitan, ki ni mogel pozabiti obljube, ki jo je grofinji dal.

„Kakor vas je volja“, odgovori župan in čelo namrdi.

To nevoljno pogovarjanje prestriže Konrad, ki je slovesno oznanil, da je pogrnjeno.

Tobija je juho čisto molčé. Ko pride na mizo bakreni kalup, od koder je puhtel salmí, pogleda kapitan lokavo z očmi namegnivši, in je z dobrim tekom Prokopijevo mojstersko delo, ali ko ugleda omeњeno kokiljo à la Financiere, reče: „dà te vraga! od kdaj pa živimo tako razsipno?“

„Moram vam že povedati“, reče Peter, „hotel sem grofinji napraviti zajutrek.“

„Ah, ah! te lepe gospé, vi jih čisto nič ne poznate. Dajo se vam postreči v vaši hiši, kakor v krčmi, položé denar na mizo in se še ne zahvalijo.“

„Ali ta je pa bila vendar jako milostna.“

„Kakšno milost pa vam je storila? to, da vas je obiskala. Ali pomislite, da bi bila morala prenočiti ali pa v siromaški kmečki koči, ko bi ne bila pri vas dobila gostoljubnih vrat odprtih.“

„Zakaj mi to pravite, Tobija?“

„Zato, da si ne umišljate budalij in ne mislite brez pameti in razloga na ekscelencijo, ki gotovo ne misli več na vas.“

„Vi nimate prav“, odgovori kapitan, „ki so ga v srce zbadale županove besede, kajti spoznal je, da so resnične, ali po drugi strani pa se spet ni mogel opirati močni želji, ki ga je naganjala k Nataliji.“

Kar je bilo še obeda, obedovalo se je molčé. Tobija je bil nezrečeno nezadovoljen z njim, ki ga je držal za bodečega sestrana, pa je rekel napreči in odide v mesto.“

Drugi dan se pelje Peter v Gravski in pred Pavlinino hišo še postal ni.

(Dalje prihodnjič.)

S v è t.

(Zložil V. K.)

Milica, deklica zala!

Kaj se solzijo ti krasne oči?

Milica, deklica mala,

Plakaš za cvetko, ki več ne cveti!

Slana jo ti je umorila,

Mrtva pobesila glavico je;

Nikdar ne bo več cvetela,

Oh ne zbudé je več tvoje solzé!

Milica, deklica zala,

Mila cvetličica tudi si ti,

Milica, deklica mala,

Slane varuj se, ki cvetke mori!

Rokopisi ljubljanske bukvarnice.

Preteklo je že leto in dan, kar ste mi želje svoje razodeli in me nagovorili, da bi Vam in bravcem slovenskega Glasnika jako jako ustregel, če bi Vas razveselil s kakim popisom slovenskih rokopisov in važniših, posebno starejših del slovenskih, ki se v bukvarnici naši hranijo.

Dragi prijatelj! nikar mi ne zamerite, da Vas toliko časa čakati pustim. Ze večkrat sem se mislil omenjenega popisa lotiti, pa vselej me je kaj od tega dela odbilo, da se ga nisem poprijel in dovršil. Nate tu imenik važniših rokopisov tukajšne ljubljanske bukvarnice:

1. Med vsemi rokopisi staroslovenskimi, ki so hranjeni v tukajšni bukvarnici, najimenitniši je oni v cirilici na pergament pisani zakonik, ki je bil med drugimi mnogovrstnimi rokopisi v bazilijanskem samostanu v Supraslu poleg Bialistuka na Poljskem najden in po Aleksandru Vostoku razglašen. Ta jezikoslovni biser po mislih ranjcega jezikoslovca Fr. Metelka iz 10. stoletja prišel je, ne vem kako, J. Kopitar-ju, varhu dvorne knjižnice, v roke, in ž njegovimi bukvami 1845. leta v našo bukvarnico, pa le škoda samo prvih 118 listov. Kam je ostalih 167 listov izginilo, sam Bog zná. K sreči je ranjki Kopitar ves rokopis na 285 listih velike oblike prepisal, ki se ravno tako tudi v omenjeni bukvarnici hrani. Kazalo imenovanega zakonika naznanja, da je bilo v njem življenje 24 svetnikov in 20 cerkvenih razgovorov sv. Janeza Krizostoma, cipriškega škofa, popisano. Jezik tega rokopisa je čisto staroslovenski, nekoliko pomešan s srbskimi in ruskimi izrazi.

Manj važni staroslovenski rokopisi tudi iz Kopitarjeve bukvarnice, ki jih tukaj po samem ne bom omenjal, so sploh ascetičnega zapopadka, kakor na priliko: „Življenje svetnikov, evangelij, evangelijski listi, psalterji, pridige in razna branja in molitve v cirilici in bolgarskem jeziku v 14., 15., 16. in 17. stoletji pisani.

2. Ta rokopis je ravno tako važen in, rekel bi, skoraj še važniše zató, ker je bil pod prednikom bistriškega samostana Hermanom v letu 1347 v Bistri poleg Verhnike na Kranjskem pod naslovom:

„De civitate Dei st. Augustini“
kaj krasno v veliki obliki na pergament pisan. Čelni ali tako imenovani napisni list tega rokopisa je v tri pole razcepljen in po tedanji šegi in všečnosti zelo olepotičen. Med razno olupšavo se nahajajo mnogovrstne zveri, cvetice, pisano listje in roževje. Pisan je izvrstno po starogotičski šegi s pozlačenimi in posrebernjenimi pismenkami. Prvi list se prične s prav krasno prvo črko „Gloriosis“, in je skoraj ravno tako ozaljšan, kakor načelni list, toda spodaj na sredi listne pole v okroglem kolobarji v zlatem polji sv. Avguštin na stolu sedé s škofjo palico v roki in odprtimi bukvami pod naslovom: „Misereatur omnipotens Deus. Amen.“ narisani. Bukve so velike in težke, imajo 172, kakor sem že omenil, kaj lepo pisanih listov, in so razun platnic, ki jih je, če so ravno jako okovane, vendar le zob časa že precej orušil, znotraj še vrlo ohranjene.

3. Ravno tako spomina vreden in nenavaden je tudi blizó tri čevlje dolg in štiri palce širok na pergamentni pas narisani koledar od leta 1415, ki je bil, brž ko ne tudi iz kakošnega samostana, na Kranjskem najden. V tem koledarji zmalani svetniki, nebeška znamenja in mesci, iz katerih se poglobitna opravila vsacega mesca prezreti dajo, podobni so popolnoma naši slovenski pratiki, razun tega, da imajo mesci latinske napise. Tudi ta koledar je, akoravno že 448 let star, še precej dobro ohranjen; posebno pozlačenje svetnikov je tako živo in svetlo, kakor da bi bilo še le pred malo leti napravljeno; iz tega se vidi, da so znali nekdanji samotarci in redovniki v zlato-pisu več kakor hruške peči.

Ker pa ravno od tega znamenitega koledarja govorim, moram mimo gredé še nekoliko povedati o njegovi osodi, po kateri je bil iz tukajšne bukvarnice izginil in zopet nazaj prišel, bilo je tako-le:

Ko so bile bukve naše bukvarnice pred 20 leti popisane, bilo je treba vsako knjigo na hrbtu s posebno etiketo previditi, po kateri se bukve lože in brže najdejo, na kateri so zapisane številke, sobe, omare, knjige in vrste, prav za prav police, na katerih so bukve zvrstene, in te etikete je prilepoval neki nezvest bukvezni pomagač več časa v omari za omaro. Ko je dospel do omare, v kateri je bil omenjeni koledar v nekem toku shranjen, radoveden, kaj tiči v papirnatem zavilku, vzame ga vèn, in ker se mu koledar iz starodavnih časov

važna in vsečna reč zdí, misleč da oskrbnístvo bukvarnice take malenkosti do naslednjega pregledovanja pogrešilo ne bode, in če bi jo tudi pogrešilo, nič zato, preč je preč; torej smuk z rokopisom v žep, češ, da ga bo lahko in drago prodal. Pa kar se ne stori, to se ne razglasí! —

Po neki naključbi se je zvedelo, da je omenjeni bukvovezni pomagač v tukajšni bukvarnici populjeni koledar v neki tukajšni gostivnici ondašnji natakariči v prodaj ponudil, menda le zato, da bi bil ž njim pijačo poplačal, ktera mu ni za-nj pa še dobre besede obljubila bila; pa le škoda, da se je to še le takrat zvedelo, ko je bil pomagač že iz Ljubljane pete odnesel. Ko se je ta reč zvedela in koledar res pogrešil, naznanila se je tatvina pri policiji in postrežljiva uradnija je sledila za pomagačem tako dolgo, dokler ga je razglasni list v zlati Pragi dotekel. Tat je bil zasačen, v luknjo vtaknjen in po zasluženji kaznovan, in po tem poti je koledar v bukvarnico po posebnem prizadetji tukajšne policije nazaj priromal.

4. P. Hipoliti *Dictionarium trilingua latino-germanico-slavonicum et germanico-slavonico-latinum*. Od tega besednjaka je bil načelni list in začetek od ab-eo, ire I. in do Bangmachen II. dela v Ljubljani pri J. J. Majer-ji v letu 1711 natisnjen. Lejte, že pred poldrugo sto leti se je pater Hipolit, Novo-meščan in menih kapucinarskega reda s slovenščino pečal, zakaj bi se le mi ne? Delo je jako obširno, in je moglo edinemu delavcu veliko veliko opraviti dati, preden je vse tri dele in v treh jezicih spisal in dovršil I. del, to je, latinsko-nemško-slovenski besednjak obsega 732 drobno in gosto pisanih strani; II. ali nemško-latinsko-slovenski pa le 284; za tem se nahaja kazalo raznih imen na 75 stranéh, in pa abecedni spisek mnogovrstnih dreves in zelišč pa rastlin. Slava možu v borni kuti, da si je za naše slovstvo in slovenski jezik toliko prizadel.

5. Japel J. je spisal obširno nemško-slovensko slovnico v 381 celih polah pod naslovom: „*Slavische Sprachlehre, das ist, vollständiger Grammatikalunterricht von der krainischen und windischen Sprache, wie sie in Krain, in dem österreichischen Litorale, in der Grafschaft Görz, in Steiermark und Kärnthen gesprochen wird, oder vielmehr gesprochen werden sollte, dann wie sie von den Kroaten, Dalmatinern, Slavoniern, Böhmen, Pohlen und Russen leicht verstanden werden kann. Verfasst von Georg Japel, Domherrn und Schuloberaufseher des Gurker Bisthums. Klagenfurt den 2. Jänner 1807.*“ Ta slovnica je z dunajskim dovoljenjem (inprimatur) podpisana; zakaj ni v natis prišla, to se ne vé.

Razun slovnice je še nekoliko Japelnovih spisov v rokopisu, ki jih tukajšni muzej hrani, in kateri naznanjajo, da je resni gospod zraven svetih pesmic včasih tudi kakošno šaljivo in okroglo zapel; prestavil je bil namreč spevoigro (opero) iz opata P. Metastasio-vih pisem

„Artaserse“ iz laškega in nektare pesmi iz pisem Mendelsohna, Gellerta, Kleista in Hagedorna; ravno tako je bil zložil tudi mično pesnico: „Kako se na Kranjskem proso mane“, „otročja postelja na kmetih“ itd.; on je bil pa tudi humorističen pesnik, kakoršnega se je v več humorističnih pesmih razodel.

6. Blaž Kumerdaj, c. k. vodja, je bil tudi vrlo slovensko slovnico spisal, ktero je z drugimi narečji slovniškimi primerjal, ktera obsega 234 na pol popisanih pol; pa le škoda, preden je bila popolnoma dovršena in za tisk vredjena, je nemila smrt častitega rodoljuba in za slovenščino že v pretečenem stoletju vnetega pisatelja pokosila. Lahka mu zemljica!

7. Vodnik Valentin, prvi slovenski pesnik, je bil, kakor sam v veliki Pratici za leto 1795 z lastno roko piše: 3. dan svččana 1758 rojen ob 3. uri zjutraj v gornji Šiški na Jami pri Žibertu iz očeta Jožefa in matere Jere Pance iz Viča. Dedec Juri Vodnik je rojen v Šent-Jakobu unkraj Save, se je priženil na Trato pod goro nad Dravkami k hiši Žibert. Potle kupi hišo v Šiški na Jami, imé seboj prinese v letu 1730, umrje 85 let star 1774. leta. Delal je rad in vino pil. Večkrat, pravi dalje, mi je pravil sam, kako sta on in oče njegov Miha na Hrovaško hodila, kupčevala in pri tem tudi dobro in pošteno živela.— Večidel Vodnikov je doživelo lepo starost; dva brata in ena sestra deda mojega so me dostikrat pestovali, in hvalili, kedar sem pridno v šolo hodil.

Devet let star popustim igre, luže in dersanje na mlakah jamenških, grem voljân v šolo, ker so mi obljubili, da znam nehati, kedar hočem, ako mi uk ne pojde od rok. Brati in pisati me je učil šolmašter Kolenec v letu 1767; za prvo šolo pa stric Marcel Vodnik, frančiškaner v Novem mestu v letih 1768 in 1769. Od leta 1770 do 1774 poslušam pri Jezuitarjih v Ljubljani šest latinskih šol. Tega leta me ženejo muhe v kloster k frančiškanarjem, slišim visoke šole, berem novo mašo, se z obljubami zavežem; pa v letu 1784 me škof ljubljanski Herberstein pošlje na Gorensko duše past.

Kranjsko me je mati učila, nemško in latinsko šole, lastno veselje pa laško, francosko in sploh slovensko, kamenje poznati sem se vadil v letu 1793.

Z očetom Marko Pohlin, Diskalceatom se seznanim leta 1773, pišem nekaj Kranjskega, in zakrožim nektare pesmi, med kterimi je od „zadovoljnega Kranjca“, komaj branja vredna. Želel sem vselej kranjski jezik čeden narediti. Baron Žiga Cois in Anton Linhart mi v letu 1794 naročita „Kolender“ spisati; to je moje prvo delo, ki ga tu vsem pred oči postavim, da se bodo smejali in z menoj potrpljenje imeli. Če bom živel, hočem še ktero noro med ljudi dati; naši nasledniki bodo imeli saj kaj za nami popravljati in brusiti.

Pisano na Gorjušah v bohinskih gorah 1. rožencvetu 1796.

Pridna roka nikdar ne počiva. Ko so bravci njegove Novice, ki jih je od leta 1797 do 1800 pri Egerji v Ljubljani tiskal, po IV. tečaji popolnoma opustili, obrnil se je marljivi Vodnik na drugo stezo slovenskega slovstva, nabiral je namreč kakor pridna čbelica medu med prostim ljudstvom, koder je hodil, slovenskih besed, obiskoval je rovtarske Atene, kjer cvetó še žlahne slovenske besede, kjer kranjsine zaklad se mu nepopačen odgrne ter išče in nabira, kamorkoli zaide po Kranjskem, Štajerskem, Koroškem, Goriskem in Primorskem, in nabral ali pa iz Adelunga in Šelerjevega besednjaka v naš slovenski jezik prestavil čez 30.000 besed, ktere je sčasoma vredil v abecedni red in spisal nemško-slovensko-latinski slovar, kterega je mislil že leta 1813 na svitlo dati; zato je bil pa tudi že prvi list za poskušnjo do besede „Abbrechen“ natisniti dal. Med tem so bili Francozi premagani in pod avstrijskim vladarstvom so se zopet nemškemu jeziku v šolah vrata odprle in Vodnik mora šolo zapustiti, in se mu je do njegove smrti res huda godila, ktera ga je 8. dan prosenca 1819 v 61. letu prezgodaj za slovensko slovstvo pokosila.

Po smrti njegovi je dostal rokopis omenjenega slovarja na dražbi tedanji vodja modroslovskih šol Matevž Ravnikar, kterega je, ko je bil za svetovavca pri tržaškem poglavarstvu — pozneje tržaško-kopriški škof — v letu 1827 izvoljen, učeniku slovenskega slovstva in jezika Franc Seraf. Metelku s tem pristavkom izročil, da ga sčasoma pregleda, po moči pomnoži in za natis dovrši in po naročbi na svitlo dá; Metelko pa se ni poprijel naročenega posla, in je rokopis v knjižnjaku do leta 1848 stati pustil.

Ko leto 1848 nastopi, preobrne se z njim tudi marsikaj drugače, skoraj cela Evropa se pretrese, svoboda in narodnost ste kot električen tok posebno slovenske ljudstva prešinile. Cesar Ferdinand so bili narodom svojim ustavo dali, avstrijski narodi so se jeli prosteje gibati, slovenščini posije nova zarija. In zdaj so se nekteri rodoljubje predramili in zavedili, da so sinovi slovenske matere, in pokazali s tem, da so v Ljubljani slovensko društvo osnovali, kterega naloga je bila pripomoči, da se jezik slovenski oživi, omika, povzdigne in v vrsto družih izobraženih jezikov stopi, da doseže čast ter pravico in da se sčasoma v šolo vpelje in pisarnico.

Vodja slovenskega društva dr. J. Bleiweis je govoril 8. dan rožnika 1848 v zboru omenjenega društva in nasvetoval, naj bo eno najprvih opravil slovenskega zbora

naprava slovenskega besednjaka, kterega smo za tedanje osnove silno potrebovali; zato je bilo pa v zboru pred vsem drugim sklenjeno:

prošnjo do vseh Slovencev poslati, od kterih se je čulo, da imajo že kolikor toliko nabire za osnovo nemško-slovenskega besednjaka, naj jo društvu prepustijo brez ali saj za primerno plačilo, ktero jim društvo koj odrajtati obljubi, ali

pa takrat, kedar se bo dovršeni besednjak prodajati jel. In med prvimi rodoljubi je bil prof. F. Metelko, ki je obljubil Vodnikov rokopis v porabo slovenskemu društvu prepustiti, kterege je društvo s posebnim veseljem porabilo, po triletnem delu, kar je bilo najbolj moč, pomnožilo in za natis po izvrstnem vredovanji M. Cigale-vem dovršilo, ki ga je prečastiti ranjki knezoškof A. A. Wolf v letu 1860 na lastne stroške v dveh debelih zvezkih na svetlo dal. Slava in hvala se bo prečastitemu rodoljubu po slovenskih livadah in goricah za njegovo domoljubno početje prepevala, dokler boste Sava in Drava po slovenskih strugah tekle!

Po smrti prof. F. Metelkovi je rokopis Vodnikovega besednjaka v bukvarnico ljubljansko pribibal in se v nji hrani. (Konec prihodnjič.)

Narodske pesmi.

1. *Marija gre na Sveto goro.*

(Narodna grgarska, zapisal M. Ternovec.)

Na Sveti-gori vkop zgoní,
Gredé (sic) mi gore romarji,
Na Svet-goró, na božjo pot.
Marija vzdigne se jen gre
Se sojim sinkom Ježušem.
Ona ga nese proú težkó,
Ko da bi nesla zemljo in nebó,
Ko da bi nesla ves 'zvoljen svet.

Marija s' je nazaj ozrla,
Zagledala županjo hčer.
Marije je zavprašala:
„Boš sinka mi odnašala?“
„Kako bi ga odnašala,
Ker bi rokavce vblatila,
Bi mamica me kregala,
Ker jih je drago vplačala.““

Marija vzdigne se in gre
Na Svet-goro, na božjo pot
Se sojim sinkom Ježušem,
Ona ga nese praú težko,
Ko da bi nesla zemljo in nebo,
Ko da bi nesla ves 'zvoljen svet.

Marija s' je nazaj ozrla,
Zagledala 'no vbogo hčer.
Marija jo je vprašala:
„Boš Ježuša odnašala?“
„Kako ga bom odnašala,
Ker sim velika grešnica?““
Še tega dobro 'zrekla ni,
Je Ježuša odnašala
Na Svet-goro, na božjo pot.

Marija sinka vprašala:
„Kak lon boš tem dekletam dau?“

„Županji hčeri ji bom daú,
Dosti blaga, malo otrok,
Na unem sveti pogubljenje,
Da bo po pekli šetala,
Si lepi gvantec varvala.“
Ti vbogi hčeri ji bom daú
Dosti otrok, malo blaga,
Na unem svet' zveličanje,
Zveličanje in svetli raj.

2. *Vidovićeva Margarita.*

(Isterska, zap. J. Volčič.)

Zahvali se Vidoviću starče
 Pol mladoga cara na večeri:
 Da on ima do devet sinova,
 A on nima sina ni sinovca,
 Neg do devet polepih devojak,
 Svih devet do mlade Margarite.
 Da ni toga do nedile dana,
 Od cara mu drobna došla kniga:
 Da on ima na vojniciu pojtī,
 Ali pojtī al šiljati sinka;
 A on nima sina ni sinovca,
 Neg' do devet polepih dévojak,
 Svih devet do mlade Margarite.
 A Vidović tužan i žalostan,
 Da je njemu na vojniciu pojtī.
 Govori mu hćerka Margarita:
 Aj ti Boga do moj stari čaća!
 Ča si tako tužan i žalostan,
 Moram biti tužan i žalostan,
 Zač je meni na vojniciu pojtī;
 Ali pojtī ali šiljat' sina;
 A ja nimam sina ni sinovca.
 Govori mu hćerka Margarita:
 Kroji mi ti robu po junačko,
 Kupi mi ti klobuk belim perjem,
 I mi kupi konja nejahana,
 Ja ću zate na vojniciu pojtī.
 Aj ti Boga, draga hćerko moja!
 Kako biš ti konja podkovala?
 Kovat' ću ga, ko drugi junaci.
 Kako biš ti oružje svitlala?
 Svitlat' ću ga, ko drugi junaci.
 Kako biš ti Dunaj proplivala?
 Plivat ću ga, ko drugi junaci.
 Kamo biš ti žute kose svoje?
 Spletat' ću ih ko drugi junaci.
 Kamo biš ti bile dojke svoje?
 Hranit' ću ih, ko druge dévojke. —
 Skrojil njoj je robu po junačko,
 Kupil njoj je klobuk belim perjem.

I ji kupi konja nejahana,
 I njoj da oružje nesvetlano.
 Za njega je na vojniciu pošla.
 Kad je došla pred carove grade,
 Vidile su ju carove sluge,
 Šle su one caru povedati:
 Aj vam Boga caru gospodine!
 Došal vam je Vidoviću mladi;
 Na poskoku, da je mladi junak;
 Na pogledu da j' divojka mlada;
 Neznamo, jel' junak jel divojka.
 Car je vernim slugam govorio:
 Aj vam Boga, drage sluge moje!
 Peljajte ga u bele butige,
 Ko j' divojka, će zbirat' prstene,
 Ko je junak će zbirat' oružje.
 Peljali su ju v bele butige:
 V prstene ni z okom pogledala,
 A oružje je naj liplje zbirala.
 Aj vam Boga, caru gospodine!
 Peljali smo ga v bile butige;
 V prstene ni z okom pogledao,
 A oružje j' naj liplje zbirao.
 Neznamo jel' junak li divojka.
 Peljajte ga vrane kovat konje;
 Ko je junak će ih podkovati,
 Ko j' divojka, ništar neće znati.
 Peljali ju vrane kovat konje:
 Kovala ih, ko drugi junaci;
 Nisu znali, jeli junak li divojka.
 Još je care slugam govorio:
 Aj vam Boga drage sluge moje!
 Peljajte ga mutni plivat Dunaj;
 Ko je junak će ga preplivati;
 Ko j' divojka na kraju će stati.
 Peljali ju mutni plivat Dunaj;
 Svi junaci na kraju su stali;
 Ona j' mlada Dunaj preplivala;
 Neznadu jel' junak li divojka.
 Kada došlo devet godin dana,

Mlada sebi tiho govorila:
 Cara služim devet godin dana,
 I nezna, l' san junak li divojka.
 Onda vidila divojka mlada,

Da ni cara da ni ni cesara,
 Zajahala j' dobra konja svoga,
 Jahala je k svojoj miloj majki.

3. *Ispoved.*

(Isterska narodna.)

Ja se kajen, bože mili!
 Od svakoga griha moga.
 Moje srce gorko cvili,
 Da uredih tebe Boga.
 Grihe moje i prikore
 Namestniku tvomu odkrij,
 I kegod mi daš pokore,
 Bogoljubno izvršit ću.
 Ljubin tebe, dobri Bože!
 Iz dubline srca svojga,

I što već mi duša može;
 I već nego mane istoga.
 Ja san spravan svakoliko
 Prija zgubit i umriti,
 Nego tebe, rajska diko!
 U napredak uvrediti.
 Smiluj mi se, oče sveti!
 Po velikoj tvoj milosti.
 O Isuse moj propeti!
 Težke moje grihe prosti.

Zap. J. Volčić.

Hervaško-srbsko berilo.

Domorodna čuvstva.

II.

Sunce se bani posred širokoga neba. Ja stignem na vrhunac huma, na komu se na široko razgranao stolićetni hrast, ja u siencu a podne odmievaše s obližnjega zvonika. Skinem klobuk, pomolim se Bogu, dovršiv sjednem na pogladjen kamen, nasloniv se na deblo ostariela hrasta; otvorim njekvu glagolsku knjigu, da ju ponješto proučim. Ne biaše moguće: činilo mi se, da sam u kazalištu. Ako glednem na lievo, eto ti mnogi neutrudivi poljedelci, gdje se poljem raznoličnim poslom bave. Jedan za plugom buši na zehajuće volove, drugi škraha motikom v pieskovitu zemlju, tretji važiže posred rali po-košenu lotvinu, tako da svojim praskanjem i kurenjem uznemiruje svu okolicu. Ako sluhnem na desno eto djevojčice plevačice, gdje svojim gromkim pjevanjem zaglušuće sve polje.

Moje srce ne može se umiriti, misli se kojekuda raztresle. Kolika milina čuti i vidjeti, gdje je narod svoj, gdje je rođan! Ali gdje? Ponajviše samo na selih, samo na polju; a po gradovih? Po

gradovih za prosvietom čezne i gine, ali komu se povierava? Tudjincu — Tudjinac i postaje a svoje zaboravlja i prezire; jer dočim ja srdce umirih, bludeće misli prekinuh, te v glagolicu zavirih, dotucao k meni gradjanin, rodod Slavjanin, odgojen med Slavljani; pogleda u knjigu te mi se počeo smijati i podrugovati zato, što se zabavljam takovom starinom, koja već na obrublju groba visi, jer da glagoljaši te u obće Jugoslavjani nemogu i nesmiju biti narodom.

O nesretni izrode! takovimi li udarci nasrtješ na moje srdce? Bezdušni čovieče, zašto me ne pustiš, da si duh oporavim otim spasonosnim melemom? Ili misliš, da ćeš moju ljubav ohladniti, što mi nepravedno crniš rod i dom, što mi grdiš govor i jezik? O kasno je! Tako baš podžižeš ljubeznu iskru u momu srdcu, koja me stvara pravim sinom hrabra, poštena i vilinskoga naroda. J.G.Krasanin.

Добро је кадшто и паметну жену послушати.

Нѣкаков Херцеговац запитао кадију, ваљали жену послушати, а кадија му одговори, да не ваља. Онда Херцеговац настави: „Моја жена јутрос бѣше навалила, да ти понесем један ђуп масла; но сам ја међер добро учинио, што је нисам послушао.“ Онда кадија рече: „Добро је кадшто и паметну жену послушати.“

Besednik.

Slovensko slovstvo. Da-si ravno se Slovenci ne moremo hvaliti z velikimi, bogato opravljenimi deli, kakor jih imajo naši sosedje na jugu in severji, vendar le tudi naše slovstveno polje ni več tolika puščoba, da bi nam ne prirasla na njem vsak mesec kaka blagodejna cvetlica kot predhodnica lepših pridelkov. — Tako so preteklega mesca zagledali beli dan sledeči slovstveni izdelki: 1. Ravno kar je prišlo v Ljubljani na svitlo novo delo našega izvrstnega pesnika A. Umeka, Okiškega pod naslovom: „Abuna Soliman, to je, slavospev in življenje ranjcega dr. Ignacija Knobleherja“ z lepo bakrorezno podobno misionarjevo, ki obsega na 13 polah raznotere speve iz domačega, popotnega in misijonskega življenja rajnega Knobleherja, iz zamurskih šeg itd. Cena krasno tiskanemu delu je 1 gld. za učence, kdor jih več vkup vzame, pa le 80 kr. Naj nam kmalo dojde! — 2. Čudne poti božje vsegamogočnosti ali skrivne sodbe srednjih časov, zgodovinska povest, ki jo je poslovenil marljivi učitelj Fr. Bunc v Kamnji

na Goriškem. Knjiga obsega 9 $\frac{1}{2}$ tiskanih pol in velja 45 nkr. — 3. Letnik goriške gimnazije obsega prav zanimiv spis „o slovenskih narodnih pesmih“, ki ga je spisal g. prof. J. Pajk. Z veseljem smo ga prebrali od konca do kraja in želimo samo to, da nas g. pisavec v kratkem razveseli še z obširnišim spisom o tem zanimivem predmetu, kar bode pa le mogoče, če ga podpirajo v njegovem trudu vsi nabiravci starega narodskega blaga. H tem se obrača s sledečim pozivom: „Proti koncu svojega v letniku goriške gimnazije „o slovenskih narodnih pesmih“ priobčenega sestavka priznavam sam, da se o tistem predmetu le po izdaji narodnih pesem kaj dovršenega spisati dá. Taka izdaja pa mora obširna, pristna, izčiščena, to je, z eno besedo kritična biti. Res je že obilo narodnih pesem slovenskih v različnih zbirkah in knjižnicah zapisanih, ali ravno liričnih pesem, katerih dan danes med ljudstvom največ živi, je do sedaj tudi najmenj natisnjenih. H kritični izdaji narodnih pesem je torej še veliko truda treba, katerega pa posamezne moči obvladati ne morejo, ako jim združene sile rodoljubov ne priskočijo; vredne pa so narodne pesmi take občne podpore, ker nam one jezik, običaje, zgodovino in narodnost slovensko najjasneje razsvetljujejo. Podpisani torej rodoljube vseh slovenskih krajin prav srčno prosi, naj mu v svojih krajih živeče ali že kje zapisane ali še obče neznane pesmi, slovniške, slovanske, metriške in druge narodnih pesem se tikajoče opombe blagovoljno pošiljajo. Zaželeno bi mu bilo tudi, ako bi se tej ali uni pesmi pridral napev ali način, po katerem se pesem ali pripoveduje ali prepeva; ktere vrstice se ponavljajo; ali se pojejo v korih ali od enega; kaj se med petjem drugega dela itd. Želeti bi bilo tudi, ako bi se pravljice in pripovedi, ktere so z glavnimi osebami epičnih pesem v zvezi, kakor na primer „povesti o kralji Matjažu, Marku, Lambergarji, itd.“ pesmam pristavljale. Potrebno pa je k natančnemu poznamovanju pesemskega jezika tudi zaznamovanje tistega kraja, kjer se pesem nahaja. Imena tistih oseb, ktere se bodo pošiljanja takih dopisov udeleževale, bode podpisani hvaležno naznanil. Pošilja pa se naj na Pragarsko (Pragerhof in Steiermark) do vseh svetnikov, pozneje pa v Gorico (Görz im Küstenlande). Nazadnje pa še prosi vse slovenske časnike, naj blagovoljno ta poziv prenatisnejo. — 4. Lep spis v slovenskem jeziku je neki prinesel tudi „letopis mariborske gimnazije“, v katerem g. prof. J. Šuman razlaga delitev in vodilne misli Demostenovega olintskega drugega govora in podaja iz njega odlomek za poskušnjo; žalibog nam ta letnik še ni prišel v roke. — 4. „Slovenska slovnica“ za domačo in šolsko rabo, spisal A. Janežič, kakor je bilo že oznanjeno. Če je kdo izmed častitih gg. naročnikov še ni dobil, naj se oglasi, da se mu pošlje. Šteje 262 strani in velja v Celovcu 1 gld., s poštino vred pa 1 gld. 30 kr. Kjer se je vrnila kaka pomota, naj jo blagovoli vsak bravec sam popraviti; skrbelo se bode pri 3. natisu, da se odstrani, kjer je ostala še kaka pomanjkljivost.

Obetajo se nam: 5. Goriški letnik za čitatelje vsacega stanu za l. 1864, ki bode obsegal razun mnogo drugih zanimivih reči tudi humoristično berilo: „Don Kišot, slavni žlahtnik iz la Manha in njegov ščitnik Sanho Pansa“, ki je predstavljeno iz španščine že v vse evropejske jezike. Da nam kmalu izide, željno ga pričakujemo! Da mu bode tudi slovenska obleka prav izvrstna, priča nam je ime prevoditelja slovečega slovenskega pisatelja g. Fr. Zakrajška. Vrednik je temu letniku, ki izide pri knjigarji K. Soharji v Gorici, g. Fr. Zakrajšek, prof. više realke v Gorici. — 6. G. Lj. Tomšič v Zagrebu vabi na naročilo na slovensko veselo igro „Lahkoverni“, katero je v treh delih v verzih sestavil njegov rajni oče Bernard Tomšič, dobro znan po več slovenskih in nemških pesmih. Knjiga bode obsegala okoli 7 tiskanih pol in veljala okoli 50 kr. Naročila naj se pošiljajo v Zagreb vsaj do konca oktobra (poste restante).

Cvetje iz domačih in tujih logov. III. šestka (16—21 vez.) pride te dni v natis, da se prvi vezek razpošlje prihodnjega mesca. Obsegala bode III. šestka te-le slovniske izdelke: a) Pervenci. Poezije J. Bilca, katerih predmet je Bog in domovina. — b) Rastlinstvo za niže gimnazijske in realne šole, spisal A. Pokorny, poslovenil g. prof. J. Tušek, za nas toliko imenitniše, ker doslej še nimamo enacega dela. — c) Družina Alvaredova, povest iz kmečkega življenja; v španščini spisal Fernan Caballero in poslovenil J. Parapat. Da je povest zanimiva, kakor maloktera druga, porok nam je imé slovečega španskega pisatelja, da je tudi prestava prav izvrstna v vsacem oziru, prepričali se bodo čast. bravci sami. Mimo „Babice“ je še nimamo enake pripovedke v slovenščini. — Naj se čast. gg. naročniki, sosebno učenci srednjih in viših šol, kmalu oglasé, kdor želi „Cvetje“ še dalje prejemati.

* Kakor so naznanile „Novice“, pravila za „slovensko matico“ so že sestavljena. Bog daj, da nam oživi kmalu ta národna naprava, brez ktere učeni knjigi med Slovenci ni upati zaželenega vspuha.

* Ravno kar je dospela v Celovec vesela novica, da ostane naš visoko čislani domorodec, g. Andr. Einspieler, še dalje katehet c. k. više celovške realke. Da bi ostal koroškim Slovincem še zanaprej tudi zagovornik na deželnem zboru!

* Izvrstni jugoslovenski časnik „Zvezda“ v Zadru vabi na naročilo in zdlatnišo podporo vse jugoslovenske domorodce. Da bi jej došlo tudi izmed nas Slovencev dosti podpore! Izhaja vsak teden enkrat in velja za pol leta 2 fl. 50 kr.

Priložena je 6. polpola starosl. slovnice.